

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. rugsėjo 19 d.*

Sujungtose bylose C-392/04 ir C-422/04

dėl 2004 m. liepos 7 d. *Bundesverwaltungsgericht* (Vokietija) sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2004 m. rugsėjo 16 d. ir spalio 4 d., pagal EB 234 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

i-21 Germany GmbH (C-392/04),

Arcor AG & Co. KG (C-422/04), buvusi *ISIS Multimedia Net GmbH & Co. KG*,

prieš

Bundesrepublik Deutschland,

* Proceso kalba: vokiečių.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ir J. Malenovský, teisėjai S. von Bahr (pranešėjas), J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet ir M. Ilešič,

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
posėdžio sekretorius B. Fülöp, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. vasario 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *i-21 Germany GmbH*, atstovaujamos *Rechtsanwälte* M. Geppert, M. Schütze ir B. Kemper,

— *Arcor AG & Co. KG*, atstovaujamos *Rechtsanwälte* N. Nolte ir J. Tiedemann,

— *Bundesrepublik Deutschland*, atstovaujamos S. Prömper,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H. G. Sevenster ir C. ten Dam,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos M. Shotter ir S. Grünheid,

susipažinęs su 2006 m. kovo 16 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 1997 m. balandžio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/13/EB dėl bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo telekomunikacijų paslaugų srityje bendrųjų principų (OL L 117, 1997, p. 15) 11 straipsnio 1 dalies ir EB 10 straipsnio išaiškinimu.
- 2 Šie prašymai pateikti dviejose bylose tarp *i-21 Germany GmbH* (toliau – *i-21*), *Arcor AG & Co. KG*, anksčiau vadinosi *ISIS Multimedia Net GmbH & Co. KG*, (toliau – *Arcor*) ir *Bundesrepublik Deutschland* dėl šių bendrovių sumokėtų mokesčių už telekomunikacijų licenciją.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

- 3 Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad bet kokie iš įmonių reikalaujami su leidimų gavimo procedūromis susiję mokesčiai būtų skirti tik individualių licencijų išdavimo, administravimo, kontrolės ir įgyvendinimo procedūrų administracinėms sąnaudoms padengti. Mokestis už individualią licenciją turi būti proporcingas reikalingo darbo apimčiai ir tinkamai bei pakankamai išsamiai paskelbtas tam, kad apie jį būtų galima lengvai gauti informaciją.“ (Pataisytas vertimas)

- 4 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL L 108, p. 33) panaikino Direktyvą 97/13.

Nacionalinės teisės aktai

- 5 Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis buvo perkelta į Vokietijos teisę 1996 m. liepos 25 d. Telekomunikacijų įstatymu (*Telekommunikationsgesetz*, BGBl. 1996 I, p. 1120, toliau – TKG), kuris yra įgyvendinimo įgaliojimus suteikiantis įstatymas, bei TKG pagrindu priimtu 1997 m. liepos 28 d. Federalinio ekonomikos ir finansų ministro potvarkiu dėl mokesčių už telekomunikacijų licencijas (*Telekommunikations-Lizenzgebührenverordnung*, BGBl. 1997 I, p. 1936, toliau – TKLGebV).

- 6 1976 m. gegužės 25 d. Administracinio proceso įstatymo (*Verwaltungsverfahrensgesetz*, BGBl. 1976 I, p. 1253) redakcijos, paskelbtos 1998 m. rugsėjo 21 d. (BGBl. 1998 I, p. 3050), 48 straipsnis numato:

„Neteisėto administracinio akto panaikinimas

Netgi neteisėti galutiniai administraciniai aktai gali būti visiškai ar iš dalies panaikinti nuo jų priėmimo dienos. Naujai nustatantis arba pripažįstantis tam tikras teises arba teisinius pranašumus administracinis aktas (teises sukuriantis administracinis teisės aktas) gali būti panaikintas tik pagal 2–4 dalių nuostatas.

<...>“ (Pataisytas vertimas)

- 7 Dėl telekomunikacijų licencijos apmokestinimo *Bundesverwaltungsgericht* nurodo, kad reikalavimo sumokėti mokesčius atšaukimo atveju atitinkamos bendrovės turi teisę susigrąžinti neteisėtai sumokėtas sumas pagal 1970 m. birželio 23 d. Administracinių mokesčių įstatymo 21 straipsnį (*Verwaltungskostengesetz*, BGBl. 1970 I, p. 821).
- 8 Iš sprendimų pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Vokietijos teismų praktiką, vadovaudamasi Administracinio proceso įstatymo 48 straipsniu administracinė institucija iš principo turi diskreciją atšaukti neteisėtą galutinį administracinį aktą. Tačiau ši diskrecija gali visiškai išnykti, jei atitinkamo akto palikimas galioti yra „paprasciausiai neįmanomas“ atsižvelgiant į viešosios tvarkos, geros valios, lygybės, vienodo vertinimo arba akivaizdaus neteisėtumo sampratas.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 9 *i-21* ir *Arcor* yra dvi telekomunikacijų bendrovės. 2000 m. birželio 14 d. ir 2001 m. gegužės 18 d. reikalavimais pirmoji apmokestinta apie 5 420 000 eurų dydžio, o antroji – apie 67 000 eurų dydžio mokesčiu už individualią telekomunikacijų licenciją. Jos neginčydamos sumokėjo šį mokestį ir neapskundė per vieną mėnesį nuo pranešimo apie reikalavimą sumokėti mokesčius gavimo.

- 10 Pagal TKLGebV mokesčio suma apskaičiuojama remiantis reguliavimo institucijos bendrųjų administracinių sąnaudų išankstiniu apmokėjimu už 30 metų laikotarpį.

- 11 Per nustatytą terminą apskūsto reikalavimo sumokėti mokestį panaikinimo byloje 2001 m. rugsėjo 19 d. Sprendimu *Bundesverwaltungsgericht* nusprendė, kad TKLGebV neatitinka viršesnių teisės normų, t. y. TKG ir Vokietijos konstituciniu įstatymu, bei patvirtino apeliacinio teismo sprendimą panaikinti atitinkamą reikalavimą sumokėti mokestį.

- 12 Po šio sprendimo *i-21* ir *Arcor* pareikalavo grąžinti sumokėtus mokesčius. Tačiau jų reikalavimai nebuvo patenkinti. Tuomet kiekviena iš jų pateikė ieškinius *Verwaltungsgericht*, kuris juos atmetė motyvuodamas tuo, kad jų atžvilgiu priimti reikalavimai sumokėti mokestį tapo galutiniai ir šiuo atveju nėra galimybės užginčyti administracinės įstaigos atsisakymo atšaukti šiuos reikalavimus.

- 13 *i-21* ir *Arcor* nusprendė, kad *Verwaltungsgericht* padarė teisės klaidą ne tik nacionalinės, bet ir Bendrijos teisės atžvilgiu bei pateikė kasacinį skundą

Bundesverwaltungsgericht. i-21 teigia, kad ji po minėto 2001 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo priėmimo turėjo sumokėti mokesį, daugiau kaip tūkstantį kartų didesnį už taikomus telekomunikacijų įmonėms.

- 14 Sprendimuose pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą *Bundesverwaltungsgericht* nurodo, kad taikant vien nacionalinę teisę kasaciniai skundai nebūtų patenkinti. Šio teismo teigimu, tai nėra tas atvejis, kai reikalavimų sumokėti mokesčius palikimas galioti būtų „paprasčiausiai neįmanomas“ ir kai administracinės institucijos diskrecija sumažėtų tiek, kad ši galėtų tik atšaukti savo reikalavimą. Iš tikrųjų *Bundesverwaltungsgericht* mano, kad reikalavimų sumokėti mokesčius palikimas galioti nekelia pavojaus nei geros valios ar vienodo vertinimo, nei viešosios tvarkos ar lygybės sampratoms, o nagrinėjami reikalavimai, be to, pagrindžiami akivaizdžiai neteisėtais teisės aktais.
- 15 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia dėl Bendrijos teisės apimties. Pasak jo, Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis draudžia tokius teisės aktus, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje. Paskui, darydamas prielaidą, kad šios nuostatos aiškinimas yra teisingas, *Bundesverwaltungsgericht* klausia, ar ši nuostata, skaitoma kartu su EB 10 straipsniu, susijusiu su lojalaus bendradarbiavimo pareiga, neriboja reguliavimo institucijos diskrecijos, ypač atsižvelgiant į 2004 m. sausio 13 d. Sprendimą *Kühne & Heitz* (C-453/00, Rink. p. I-837).
- 16 *Bundesverwaltungsgericht* konkrečiai klausia, ar Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip reikalaujanti iš valstybių narių apskaičiuojant mokesį laikytis direktyvos tikslų ir užtikrinti jų laikymąsi. Šie tikslai apima reikšmingą palengvinimą naujiems konkurentams ateiti į rinką. Nagrinėjamų reikalavimų sumokėti mokesčius palikimas galioti ribotą konkurenciją, ypač atsižvelgiant į tas

atitinkamas nepalankesnėje padėtyje atsidursiančias bendroves, kurios per nustatytus terminus apskundė joms skirtus reikalavimus ir pasiekė, kad jie būtų panaikinti. *Bundesverwaltungsgericht* teigimu, jei šis straipsnis turėtų būti aiškinamas kaip draudžiantis tokį konkurencijos srities ribojimą, EB 10 straipsnyje įtvirtintas bendradarbiavimo principas galėtų lemti pareigą taikant nacionalinę teisę pakeisti nagrinėjamą reikalavimą sumokėti mokesčius ir nesuteikti diskrecijos administracinei institucijai.

- 17 Tokiomis aplinkybėmis *Bundesverwaltungsgericht* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar <...> Direktyvos 97/13/EB <...> 11 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti taikyti tokį mokestį už licenciją, kurį apskaičiuojant remiamasi išankstiniu reguliavimo institucijos bendrųjų administracinių sąnaudų išankstiniu apmokėjimu už 30 metų laikotarpį?

Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas:

2. Ar EB 10 straipsnis ir Direktyvos 97/13 11 straipsnis turi būti aiškinami kaip reikalaujantys panaikinti reikalavimą sumokėti mokestį, kuriuo nustatomas pirmajame klausime nurodyto licencijos mokesčio dydis ir kuris nebuvo užginčytas nacionalinei teisei numatant tokią galimybę, jeigu nacionalinė teisė leidžia tokį panaikinimą, bet nereikalauja?“

- 18 2004 m. gruodžio 6 d. Nutartimi bylos C-392/04 ir C-422/04 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimamas sprendimas.

Dėl pirmojo klausimo

Šalių pastabos

- 19 *i-21, Arcor* ir Europos Bendrijų Komisija teigia, kad Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis draudžia tokį mokestį, kokį nustato pagrindinėje byloje nagrinėjami Vokietijos teisės aktai.
- 20 Vokietijos vyriausybė mano priešingai, kad šis straipsnis netaikomas nagrinėjamos bylos, nes Direktyvą 97/13 panaikino Direktyva 2002/21, o pastaroji nenumato jokių su šio straipsnio taikymu susijusių pereinamojo laikotarpio priemonių.
- 21 Vokietijos vyriausybė tvirtina, kad bet kuriuo atveju Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis nedraudžia įvesti tokio mokesčio, kokį nustato Vokietijos teisės aktai. Viena vertus, šiame straipsnyje minėtos administracinės sąnaudos apima bendrąsias administracines sąnaudas. Kita vertus, šis straipsnis nurodo tik iš tikrųjų patirtas administracines sąnaudas, kurios gali būti įtrauktos į mokesčio sumą neįskaitant būsimų administracinių sąnaudų. Atsižvelgimas į būsimas sąnaudas yra saugumo garantija bendrovėms, kurioms užtikrinama, kad už licenciją ateityje nereikės mokėti daugiau.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 22 Pirmiausia reikia išnagrinėti Vokietijos vyriausybės argumentą, pagal kurį Direktyvos 97/13 11 straipsnis netaikomas pagrindinėms byloms dėl to, kad šią direktyvą panaikino vėlesnė direktyva.
- 23 Šiuo atžvilgiu reikia konstatuoti, kad Direktyvą 97/13 panaikino Direktyvos 2002/21 26 straipsnis, kuris pagal šios direktyvos 28 straipsnio 1 dalies antrąją pastraipą įsigaliojo 2003 m. liepos 25 dieną.
- 24 Tačiau skaitant 26 straipsnį ir 28 straipsnio 1 dalį matyti, kad teisės aktų leidėjas nesiekė panaikinti teisių ir pareigų, atsiradusių galiojant Direktyvai 97/13, ir kad Direktyva 2002/21 taikoma tik teisinėms situacijoms, atsiradusioms po 2003 m. liepos 25 dienos.
- 25 Todėl, nepaisant to, kad Direktyva 2002/21 panaikino Direktyvą 97/13, laikytina, kad toks mokestis, koku 2000 m. birželio 14 d. ir 2001 m. gegužės 18 d. reikalavimais sumokėti mokesčius apmokestintos *i-21* ir *Arcor*, už laikotarpį, kai Direktyva 2002/21 dar nebuvo taikoma, turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalį.
- 26 Taip pat reikia nustatyti, ar šiame straipsnyje pavartota sąvoka „administracinės sąnaudos“ apima už 30 metų laikotarpį apskaičiuotas bendrąsias administracines individualių licencijų sistemos sąnaudas.

- 27 Teisingumo Teismas jau turėjo progą išnagrinėti Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies apimtį.
- 28 2003 m. rugsėjo 18 d. Sprendime *Albacom ir Infostrada* (C-292/01 ir C-293/01, Rink. p. I-9449, 25 punktas) Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis numato, jog mokesčiai, kurių valstybės narės reikalauja iš individualias licencijas turinčių bendrovių, yra skirti šių licencijų išdavimui reikalingo darbo administracinėms sąnaudoms padengti.
- 29 Iš šios nuostatos formuluotės, kaip ją išaiškino Teisingumo Teismas minėto sprendimo *Albacom ir Infostrada* 25 punkte, matyti, kad šis darbas apima tik keturias veiklas, t. y. individualių licencijų išdavimą, administravimą, kontrolę ir įgyvendinimą. Be to, mokestis turi būti proporcingas reikalingo darbo apimčiai ir būti tinkamai bei pakankamai išsamiai paskelbtas tam, kad apie jį būtų galima lengvai gauti informaciją.
- 30 Šie reikalavimai atitinka Direktyvos 97/13 antroje konstatuojamojoje dalyje nurodytus individualių licencijų išdavimo tvarkos proporcingumo, skaidrumo ir nediskriminavimo tikslus.
- 31 Todėl reikia patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamo mokesčio apskaičiavimo būdas, kai atsižvelgiama į bendrąsias individualių licencijų išdavimo sąnaudas per 30 metų laikotarpį, atitinka kartu su šiais tikslais skaitomas Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies nuostatas.

32 Šiuo atžvilgiu svarbu pažymėti, pirma, kad administracinių sąnaudų sąvoka yra pakankamai plati ir apima vadinamąsias „bendrąsias“ administracines sąnaudas.

33 Tačiau šios bendrosios administracinės sąnaudos turi būti susijusios tik su keturiomis veiklos rūšimis, aiškiai išvardytomis Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalyje ir primintomis šio sprendimo 29 punkte.

34 Be to, pagal Teisingumo Teismui pateiktą informaciją į pagrindinėje byloje nagrinėjamą mokesčių įskaičiuojamos ir su kitomis užduotimis susijusios išlaidos, kaip antai reguliavimo institucijos bendroji priežiūros veikla, ir ypač – galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kontrolė.

35 Ši kontrolės rūšis viršija individualių licencijų išdavimui reikalingą darbą, todėl atsižvelgimas į su ja susijusias išlaidas prieštarauja Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies nuostatoms.

36 Antra, svarbu įsitikinti, ar su keturiomis 11 straipsnio 1 dalyje minimomis veiklomis susijusios bendrosios administracinės sąnaudos gali būti apskaičiuotos 30 metų laikotarpiui ir įtrauktos į mokesčių.

37 Iš Teisingumo Teismui *i-21, Arcor* ir Komisijos pateiktų pastabų matyti, kad atsižvelgiant į telekomunikacijų sektorių, tokio ilgo laikotarpio vertinimas kelia patikimumo problemą. Kadangi šis sektorius nuolat keičiasi, iš tikrųjų yra sudėtinga numatyti rinkos situaciją ir telekomunikacijų įmonių kiekį po keleto, juo labiau po 30 metų. Individualių licencijų, kurios bus administruojamos ateityje, kiekis, taigi ir

jų administravimo bendrųjų sąnaudų suma nėra aiškios. Be to, taikomi teisės aktai buvo didžia dalimi pakeisti, kaip tai patvirtina 2002 m. priimtos direktyvos, tarp kurių – ir Direktyva 2002/21, kuri panaikina Direktyvą 97/13. Šie normų pakeitimai taip pat gali paveikti individualių licencijų sistemos sukeltamų administracinių sąnaudų dydį.

- 38 Vertinimo patikimumo trūkumas ir jo poveikis mokesčio apskaičiavimui turi poveikį mokesčio atitikties proporcingumo, skaidrumo ir nediskriminavimo reikalavimams.
- 39 Pirmiausia, bendrųjų sąnaudų už 30 metų laikotarpį apskaičiavimas yra galimų būsimų išlaidų, kurios, kaip matyti iš apibrėžimo, nėra realiai patirtos, apytikslis įvertinimas. Nesant reikalaujamo mokesčio sumos peržiūrėjimo mechanizmo, ši suma negali būti tiksliai proporcinga reikalingam darbui, kaip to aiškiai reikalauja Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis.
- 40 Be to, realiomis išlaidomis nepagrįsta tokia skaičiavimo sistema kelia pavojų Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies reikalavimui paskelbti išsamią informaciją apie mokestį ir kartu – skaidrumo tikslui.
- 41 Galiausiai visoms telekomunikacijų įmonėms keliamu reikalavimu sumokėti bendruosius mokesčius už 30 metų laikotarpį neatsižvelgiama į tai, kad tam tikros įmonės gali veikti rinkoje tik keletą metų ir dėl to būti diskriminuojamos.

- 42 Iš to darytina išvada, kad Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis draudžia taikyti individualių licencijų išdavimo mokestį, apskaičiuotą atsižvelgiant į reguliavimo institucijos bendrąsias administracines šių licencijų išdavimo sąnaudas per 30 metų laikotarpį.

Dėl antrojo klausimo

Šalių pastabos

- 43 Kaip tvirtina *i-21*, *Arcor* ir Komisija, nors ir remdamosi skirtingais motyvais, EB 10 straipsnio nuostatos, skaitomos kartu su Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalimi, draudžia palikti galioti tokį neteisėtą administracinį aktą, koks yra pagrindinėje byloje nagrinėjamas reikalavimas sumokėti mokestį, ir iš valstybės narės reikalauja grąžinti neteisėtai surinktas sumas.
- 44 *i-21* tvirtina, kad tokio administracinio akto palikimas galioti prieštarauja Bendrijos teisės viršenybės principui ir poreikiui išsaugoti jos veiksmingumą. Šios bendrovės teigimu, net jei Teisingumo Teismas pripažintų teisinio saugumo principo svarbą, jis ne visais atvejais yra viršesnis už teisėtumo principą. *i-21* pabrėžia, kad minėtame sprendime *Kühne & Heitz* Teisingumo Teismas nusprendė, jog administracinis aktas, įsiteisėjęs dėl jo priėmus neskundžiamą teismo sprendimą, tam tikromis sąlygomis gali būti panaikintas, jeigu jis prieštarauja Bendrijos teisei. *i-21* mano, kad ši galimybė *a fortiori* taikoma administraciniam aktui, dėl kurio nebuvo priimta teismo sprendimo ir kuris įsigaliojo paprasčiausiai pasibaigus nustatytam jo apskundimo terminui.

- 45 Savo ruožtu *Arcor* teigia, kad minėta *Kühne & Heitz* teismo praktika netaikoma šiam atvejui, nes ji susijusi su netiesiogine nacionalinės procesinės ir Bendrijos materialinės teisės normų kolizija, kai pirmoji trukdo taikyti antrąją. Pasak *Arcor*, pagrindinė byla turi būti laikoma tiesiogine dviejų materialinės teisės normų kolizija. Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalis, atsižvelgiant į EB 10 straipsnį, reikalauja grąžinti pažeidžiant šį straipsnį surinktus mokesčius, nors nacionalinės teisės aktai draudžia tokį grąžinimą. *Arcor* mano, kad tokiu atveju Bendrijos teisė turėtų būti viršesnė jai priešingos nacionalinės teisės atžvilgiu.
- 46 Kita vertus, Komisija teigia, kad minėtas sprendimas *Kühne & Heitz* yra tinkamas atspirties taškas ir primena, jog iš principo negalima atšaukti administracinio akto, kuris nebuvo apskūstas per nustatytą terminą. Paskui Komisija nurodo, kad šiuo atveju reikėtų patikrinti, ar neteisėti reikalavimai sumokėti mokesčių vis dėl to neturėtų būti laikomi „paprasčiausiai neįmanomais“ Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies prasme, vykdant šį nagrinėjimą lygiavertiškumo bei veiksmingumo principų atžvilgiu.
- 47 Dėl lygiavertiškumo principo Komisija teigia, kad vadovaujantis Vokietijos teise, nacionalinės teisės atžvilgiu akivaizdžiai neteisėtas administracinis aktas negali būti paliktas galioti. Atlikus tokį nagrinėjimą ir Bendrijos teisės atžvilgiu, pasak Komisijos, pasitvirtintų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami reikalavimai sumokėti mokesčių ir teisės aktai, kuriais jie grindžiami, turi būti laikomi akivaizdžiai neteisėtais pagal Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalį.
- 48 Dėl veiksmingumo principo Komisija daro tokią pačią išvadą. Ji mano, kad palikus galioti reikalavimą sumokėti mokesčių, naudojimasis 11 straipsnio 1 dalies suteikiamomis teisėmis taptų praktiškai neįmanomu, nes tai leistų reikalauti per didelio atlyginimo, kuris per 30 metų laikotarpį iškraipytų konkurenciją.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 49 Reikia patikslinti klausimo pateikimo aplinkybes. Priešingai tam, ką teigia *Arcor*, antrasis klausimas nesusijęs su dviejų materialinės teisės normų dėl neteisėtai sumokėtų mokesčių grąžinimo kolizija. Iš tiesų nei Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies nuostatos, nei TKG ar TKLGebV nuostatos, kaip antai pateiktosios Teisingumo Teismui, nemini tokio grąžinimo.
- 50 Priešingai, klausimas pateikiamas dėl Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies sąsajos su Administracinio proceso 48 straipsniu, kaip jį išaiškino *Bundesverwaltungsgericht*. Pagal šį straipsnį pasibaigus nustatytam terminui, reikalavimas sumokėti mokesťį tampa galutiniu, jų gavėjai praranda apskundimo teisę, leidžiančią pasinaudoti 11 straipsnio 1 dalies suteikiama teise, išskyrus atvejį, kai kompetentinga administracinė institucija privalo atšaukti neteisėtą administracinį aktą, kurio palikimas galioti yra „paprasciausiai neįmanomas“.
- 51 Pagal teisinio saugumo principą Bendrijos teisė iš administracinės institucijos iš principo nereikalauja atnaujinti galutiniu tapusį administracinį sprendimą po to, kai pasibaigė protingas jo apskundimo terminas arba išnaudotos teisių gynimo priemonės (žr. minėto sprendimo *Kühne & Heitz* 24 punktą). Šio principo laikymasis leidžia išvengti nesibaigiančio teisių pasekmių sukeliančių administracinių aktų kvestionavimo (analogiškai žr. 1999 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Komisija prieš AssiDomän Kraft Products ir kt.*, C-310/97 P, Rink. p. I-5363, 61 punktą).

- 52 Tačiau Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad tam tikrais atvejais šis principas gali būti ribojamas. Minėto sprendimo *Kühne & Heitz* 28 punkte jis, be to, nusprendė, kad vadovaujantis iš EB 10 straipsnio išplaukiančiu bendradarbiavimo principu, už administracinio sprendimo priėmimą atsakinga administracinė institucija privalo peržiūrėti šį sprendimą ir galbūt jį atnaujinti, jei įvykdytos keturios sąlygos: pirmą, nacionalinė teisė administracinei institucijai suteikia teisę atnaujinti šį sprendimą; antra, nagrinėjamas sprendimas tapo galutiniu paskutinės instancijos nacionaliniam teismui dėl jo priėmus sprendimą; trečia, šis sprendimas, atsižvelgiant į po jo susiformavusią Teisingumo Teismo praktiką, grindžiamas klaidingu Bendrijos teisės aiškinimu, priimtu EB 234 straipsnio 3 dalyje numatytais sąlygomis nesikreipus į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo; ketvirta, suinteresuotas asmuo, sužinojęs apie šią Teisingumo Teismo praktiką, nedelsdamas kreipėsi į administracinę instituciją.
- 53 Vis dėlto byla, kurioje priimtas minėtas sprendimas *Kühne & Heitz*, iš esmės skiriasi nuo nagrinėjamų pagrindinių bylų. Įmonė *Kühne & Heitz NV* išnaudojo faktiškai visas jų turimas teisių gynimo priemones, o pagrindinėse bylose *i-21* ir *Arcor* nepasinaudojo teise apskųsti jiems pateiktus reikalavimus sumokėti mokesčių.
- 54 Todėl, priešingai nei teigia *i-21*, minėtas sprendimas *Kühne & Heitz* nėra tinkamas siekiant nustatyti, ar tokioje situacijoje, kokia yra pagrindinėje byloje, administracinė institucija privalo peržiūrėti galutiniais tapusius sprendimus.
- 55 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamais ieškiniais prašoma grąžinti mokesčius, sumokėtus pagal galutiniais tapusius reikalavimus juos sumokėti, remiantis tuo, kad pagal Administracinio proceso 48 straipsnį, kaip jį išaiškino *Bundesverwaltungsgericht*, kompetentinga administracinė institucija privalo atšaukti šiuos reikalavimus.

- 56 Todėl reikia atsakyti į klausimą, ar siekdamas apsaugoti asmenims Bendrijos teisės suteikiamas teisės nacionalinis teismas, kuriam pateikti tokie ieškiniai, gali pripažinti, kad administracinė institucija turi tokią prievolę.
- 57 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, nesant Bendrijos teisės aktų atitinkamoje srityje, procesines taisykles, užtikrinančias teisės subjektams Bendrijos teisės suteikiamų teisių apsaugą, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi nustatyti kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistema, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus teisės situacijoms (lygiavertiškumo principas) ir kad dėl jų Bendrijos teisinės sistemos suteiktų teisių įgyvendinimas netaptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (be kita ko, žr. 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Preston ir kt.*, C-78/98, Rink. p. I-3201, 31 punktą ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, Rink. p. I-723, 67 punktą).
- 58 Pirmiausia veiksmingumo principas reikalauja, kad dėl reikalavimams sumokėti mokesčių taikytinų taisyklių, grindžiamų su Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalimi nesuderinamais teisės aktais, naudojimasis šios direktyvos suteikiamomis teisėmis netaptų neįmanomas arba pernelyg sudėtingas.
- 59 Taip pat svarbu tai, kad atitinkamos įmonės galėtų apskusti tokius reikalavimus per protingą terminą nuo šių reikalavimų gavimo ir naudotis Bendrijos teisės suteikiamomis teisėmis, ypač Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalimi.

- 60 Pagrindinėse bylose nebuvo teigiama, kad skundai pateikti taikomos normos ir visų pirma vieno mėnesio senaties terminas, buvo nepagrįsti.
- 61 Be to, reikia priminti, kad pagal Administracinio proceso įstatymo 48 straipsnio 1 dalį neteisėtas administracinis aktas gali būti atšauktas, net jeigu jis tapo galutiniu.
- 62 Lygiavertiškumo principas reikalauja, kad visos apskundimui taikytinos normos, įskaitant senaties terminus, būtų vienodai taikomos tiek Bendrijos, tiek nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams.
- 63 Iš to išplaukia, kad kai apskundimui taikytinos nacionalinės teisės normos nustato pareigą atšaukti pagal nacionalinę teisę neteisėtą, nors ir galutiniu tapusį, administracinį aktą, jei šio akto palikimas galioti būtų „paprasčiausiai neįmanomas“, ta pati pareiga atšaukti lygiavertėmis aplinkybėmis turi egzistuoti ir kai administracinis aktas pažeidžia Bendrijos teisę.
- 64 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktos informacijos matyti, kad siekdamas įvertinti buvimą „paprasčiausiai neįmanomu“, nacionalinis teismas išnagrinėjo, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamo reikalavimo sumokėti mokesčių palikimas galioti pažeistų nacionalinės teisės vienodo požiūrio, lygybės, viešosios tvarkos ir geros valios principus, ir ar reikalavimo sumokėti mokesčių nesuderinamumas su viršesnėmis teisės normomis buvo akivaizdus.

- 65 Dėl vienodo požiūrio principo *Bundesverwaltungsgericht* teigia, kad šiam principui nekilo pavojus, nes tokios įmonės, šiuo atveju *i-21* ir *Arcor*, kurių atžvilgiu priimti reikalavimai sumokėti mokesčių buvo palikti galioti, nepasinaudojo galimybe užginčyti tuos reikalavimus. Todėl jų situacija neprilygsta tokia galimybe pasinaudojusių įmonių, kurios pasiekė jų atžvilgiu priimtų reikalavimų sumokėti mokesčių atšaukimą, situacijai.
- 66 Toks pagrindinėje byloje nagrinėjama teisės aktais numatytas vienodo požiūrio principas taikomas neatsižvelgiant į tai, ar ginčas kyla dėl situacijos, susijusios su nacionaline, ar su Bendrijos teise, todėl, atrodo, nepažeidžia lygiavertiškumo principo.
- 67 Be kita ko, nebuvo tvirtinama, kad viešosios tvarkos, geros valios arba lygybės principai skirtinguose procesuose taikyti skirtingai.
- 68 Priešingai, klausimas iškeltas dėl lygiaverčio sąvokos akivaizdus neteisėtumas pritaikymo. Komisijos teigimu, nacionalinis teismas nagrinėjo, ar reikalavimai sumokėti mokesčių buvo grindžiami teisės aktais, akivaizdžiai neteisėtais atsižvelgiant į viršesnes normas, t. y. TKG ir Vokietijos konstitucinį įstatymą, tačiau neatliko arba netinkamai atliko tokį nagrinėjimą Bendrijos teisės atžvilgiu. Komisija teigia, kad teisės aktai yra akivaizdžiai neteisėti Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies nuostatų atžvilgiu, todėl buvo pažeistas lygiavertiškumo principas.

- 69 Jei taikant nacionalinės teisės normas administracinė institucija privalo atšaukti galutiniu tapusį administracinį sprendimą, kai jis akivaizdžiai pažeidžia nacionalinę teisę, ta pati pareiga turi egzistuoti ir kai šis sprendimas akivaizdžiai pažeidžia Bendrijos teisę.
- 70 Siekiant įvertinti Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalies aiškumo lygį ir tai, ar nacionalinė teisė pažeidžia šį straipsnį akivaizdžiai, ar neakivaizdžiai, reikia atsižvelgti į šios direktyvos, kuri yra visiško telekomunikacijų paslaugų ir infrastruktūrų liberalizavimo priemonių dalis ir kuria siekiama padėti naujiems operatoriams įeiti į rinką, tikslus (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Albacorn* ir *Infostrada* 35 punktą). Šiuo atžvilgiu didelio mokesčio, padengiančio už 30 metų laikotarpį įvertintas bendrąsias išlaidas, taikymas gali reikšmingai trukdyti konkurencijai, kaip prašyme priimti prejudicinį sprendimą pabrėžia nacionalinis teismas, ir yra šiam vertinimui reikšmingas veiksnys.
- 71 Atsižvelgdamas į tai, kas pirmiau išdėstyta, nacionalinis teismas privalo įvertinti, ar toks Bendrijos teisę aiškiai pažeidžiantis teisės aktas, koku pagrįsti pagrindinėje byloje nagrinėjami reikalavimai sumokėti mokesť, yra akivaizdžiai neteisėtas atitinkamos nacionalinės teisės prasme.
- 72 Į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad EB 10 straipsnis, skaitant jį kartu su Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalimi, iš nacionalinio teismo reikalauja įvertinti, ar Bendrijos teisę aiškiai pažeidžiantis teisės aktas, koku antai grindžiami pagrindinėje byloje nagrinėjami reikalavimai sumokėti mokesť, yra akivaizdžiai neteisėtas atitinkamos nacionalinės teisės prasme. Jei taip yra nagrinėjamu atveju, šis teismas turi imtis visų priemonių pagal nacionalinę teisę dėl šių reikalavimų atšaukimo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

73 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti pastarasis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. 1997 m. balandžio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/13/EB dėl bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo telekomunikacijų paslaugų srityje bendrųjų principų 11 straipsnio 1 dalis draudžia taikyti individualių licencijų išdavimo mokesčių, apskaičiuotą atsižvelgiant į reguliavimo institucijos bendrąsias administracines šių licencijų išdavimo sąnaudas per 30 metų laikotarpį.**
- 2. EB 10 straipsnis, skaitant jį kartu Direktyvos 97/13 11 straipsnio 1 dalimi, iš nacionalinio teismo reikalauja įvertinti, ar Bendrijos teisę aiškiai pažeidžiantis teisės aktas, koku antai grindžiami pagrindinėje byloje nagrinėjami reikalavimai sumokėti mokesčių, yra akivaizdžiai neteisėtas atitinkamos nacionalinės teisės prasme. Jei taip yra nagrinėjamu atveju, šis teismas turi imtis visų priemonių pagal nacionalinę teisę dėl šių reikalavimų atšaukimo.**

Parašai.